

Speech Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen

Corinne Dettmeijer

ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van het Schadefonds Geweldsmisdrijven. Jubileumcongres: Jeugdige slachtoffers en slachtoffers van huiselijk geweld

6 oktober 2016

(Kan afwijken van de uitgesproken tekst)

Meer dan veertig jaar geleden zat ik als Raio griffier bij de behandeling van een verkeersmisdrijf met dodelijke afloop. Het soort zaken dat recentelijk ook nogal in het nieuws is geweest en dan met name ten aanzien van de straftoemeting.

Een jonge man was doodgereden en de ouders zaten in de zaal. Spreekrecht of slachtofferverklaringen waren er niet. Op een moment wilde een van de ouders wat zeggen. De rechter kapte het meteen af met de woorden: uw mening doet hier in het geheel niet ter zake. Ik zat daarnaast. Ik krijg nog steeds kippenvel als ik het vertel en ik hoor die woorden nu nog.

We zijn van ver gekomen.

Het Schadefonds kan al lange tijd niet meer worden weggedacht. Niet door slachtoffers en niet door betrokken professionals. Het is nu ondenkbaar dat slachtoffers van ernstige misdrijven niks mogen zeggen en letterlijk met lege handen achterblijven. Dat dat nu zo'n vanzelfsprekendheid is, is een verworvenheid van het Schadefonds, waarop het fonds met recht trots kan zijn.

Ik heb in mijn werk met slachtoffers te maken. Slachtoffers van mensenhandel en slachtoffers van seksueel geweld. Het gaat in beide gevallen om een schending van fundamentele rechten, om vormen van ondermijnende criminaliteit, om ernstige geweldsdelicten.

Over het slachtofferschap van mensenhandel en hoe in het feit *zelf* het geweld gezien moet worden hebben mijn bureau en het schadefonds een aantal jaren terug uitgebreid van gedachten gewisseld. Op dit moment staat het schadefonds op het punt om een heel belangrijke rol te gaan vervullen in het vaststellen van het slachtofferschap mensenhandel. Een rol die nieuw is voor het fonds - en ook spannend, denk ik. Alle reden dus om met u in te gaan op dat slachtofferschap, de bijzondere kenmerken en ook de valkuilen die er zijn bij de toekenning van een schadebedrag.

Maar ik heb 10 minuten en waar ik het vandaag met u over ga hebben zijn minderjarige slachtoffers van seksueel geweld, mijn andere mandaat en dan meer specifiek over slachtoffers van kinderpornografie en hun recht op schadevergoeding.

Op de website van het Schadefonds is een filmpje te zien waarin diverse slachtoffers aan het woord komen. Zo ook een vrouw die als kind jarenlang seksueel misbruikt werd. De impact die de erkenning door het Schadefonds op deze vrouw heeft, brengt zij als volgt onder woorden: "Toen ik die brief las: 'wij erkennen dat u in die periode bent misbruikt' en: 'gezien de ernst en de zwaarte van het misbruik, kennen wij u dit bedrag

daarbij toe', toen was ik gewoon helemaal stil." Ze vervolgt: "De tegemoetkoming van het Schadefonds, dat vond ik heel erg fijn omdat het in eerste instantie toch wel met geld compenseerde wat ik al had uitgegeven aan die jarenlange therapie. Het gedeelte dat ik daarna overhield heb ik aan studies kunnen uitgeven. Zodat ik daarvan een nieuwe richting in mijn leven kon inslaan."

Ik denk niet dat ik het beter had kunnen verwoorden. Het gaat slachtoffers die bij het Schadefonds aankloppen niet alleen om de financiële tegemoetkoming, maar ook om de erkenning van hetgeen hen is aangedaan.

Erkenning is voor veel slachtoffers de eerste stap naar herstel.

Effecten van kinderpornografie voor slachtoffers

Rechters leggen aan een op de drie daders die worden veroordeeld voor een pedoseksueel delict een schadevergoedingsmaatregel op. Meestal gaat het om daders van hands-on zedendelicten, zoals ontucht of verkrachting.

Maar waar ik nu hier de aandacht voor vraag is het delict kinderpornografie, de schade die dat voor slachtoffers met zich brengt. En wat is die schade dan?

In de eerste plaats is het afgebeelde kind slachtoffer van hands-on seksueel geweld, vaak gepleegd door de vervaardiger van de afbeeldingen. Door van het misbruik opnames te maken, wordt aan het slachtofferschap een tweede dimensie toegevoegd. Deze tweede dimensie bestaat eruit dat het kind gevolgen ondervindt van het figureren als object. Het besef van het bestaan van materiaal van seksueel misbruik leidt tot extra psychologische stress. Het besef van het permanente karakter van dat materiaal, brengt een gevoel van totaal controleverlies, machteloosheid, hulpeloosheid, schaamte en angst met zich mee.

Kinderen worden soms gedwongen blij te kijken bij de opnames. Stel u voor hoe ook dat additioneel voor gevoelens van schuld en schaamte zorgt.

We weten intussen dat deze afbeeldingen en filmpjes, wanneer ze eenmaal online zijn, nooit meer van internet zullen verdwijnen. Mensen die nu volwassen zijn, die hun verleden achter zich willen laten, worden nog dagelijks geconfronteerd met het misbruik dat hen soms decennia geleden is aangedaan. Een simpele vraag als: "Ken ik jou niet ergens van?" of "Wat kom je me bekend voor?" heeft voor hen een andere betekenis dan voor u en mij. Een Amerikaans slachtoffer, Vicky, dat ik sprak zei: my father abused me, but I knew him, now I feel abused by thousands of men, that I do not know." Dat is de schade die het bezit van kinderpornografie voor het slachtoffer omvat.

Ik sprak met Vicky toen de zaak Paroline v. United States diende bij de Supreme Court.

Paroline v. US

De zaak Paroline draaide om Amy. Amy werd op achtjarige leeftijd seksueel misbruikt door haar oom. Van het misbruik had hij kinderpornografisch materiaal vervaardigd en verspreid. De reeks kinderpornografische afbeeldingen van Amy waren ongekend populair; haar afbeeldingen werden op vele computers aangetroffen. Zo

ook bij verdachte Paroline, op wiens computer negen jaar na het misbruik door de politie twee afbeeldingen werden gevonden. Het hof in New Orleans stelde de schade vast op \$ 3.4 miljoen en oordeelde dat Paroline hoofdelijk aansprakelijk was voor het gehele bedrag en veroordeelde hem tot betaling van die €3.4 miljoen voor het bezit van de twee afbeeldingen.

De zaak Paroline belandde uiteindelijk bij the Supreme Court. In deze zaak was ik door de raadsman van Amy verzocht mijn mening te geven in een zogenaamde AMICUS-brief. In dit stuk ben ik ingegaan op de aard en omvang van de schade bij het slachtoffer. Juist door de wetenschap dat het materiaal, waarop te zien is hoe zij seksueel misbruikt werden, voor de rest van hun leven op het web circuleert en dat daders toegang hebben tot die afbeeldingen, die afbeeldingen in bezit hebben en seksuele handelingen verrichten bij het bekijken van de afbeeldingen: dat is de aantasting van hun seksuele integriteit. De seksuele integriteit vastgelegd in artikel 34 van het verdrag van de Rechten voor het Kind.

Het schadebedrag was vastgesteld op het feit dat de afbeeldingen circuleerden, zouden blijven circuleren en door duizenden zo niet tienduizenden werden en worden bekeken. Natuurlijk was de relatie met twee afbeeldingen aanleiding voor vele juridische argumenten. Een ervan was dat er *zoveel* kijkers, zedendelinquenten dus, waren dat een toewijzing van het schadebedrag niet was vast te stellen. Justice Sotomayor reageerde heel fel: “Are you trying to tell me that when one person views these images he is liable but when thousands view them nobody is liable? You’ve got to be kidding me.”

Uiteindelijk werd het vonnis van het Hof vernietigd, maar er werd wel een wet ingediend, the Amy and Vicky act, om vast te leggen dat de wetenschap en de angst dat heel veel mensen naar de afbeeldingen kijken een ernstig zedenmisdrif is en op zichzelf, dus los van het misbruik, schade met zich meebrengt en dat die schade is vast te stellen. Ook wordt in die wet een relatie gelegd tussen de hoeveelheid materiaal en de mate van hoofdelijke aansprakelijkheid.

Waarom schadevergoeding voor slachtoffers van kinderpornografie nodig is

Bedragen als 3.4 miljoen dollar zullen we in Nederland niet snel zien. Maar dat ook bij ons geld wel degelijk een rol speelt blijkt uit het werk van het schadefonds.

De *erkenning* van deze vaak fysieke en psychologische schade van slachtoffers is belangrijk. Maar hier houdt het niet bij op. Niet minder belangrijk dan de erkenning is dat slachtoffers een gepaste schadevergoeding ontvangen. Een symbolisch geldbedrag kan niet instaan voor de kosten die het slachtoffer gemaakt heeft om in therapie te gaan. De psychologische effecten van het misbruik kunnen ervoor gezorgd hebben dat het slachtoffer geen opleiding heeft kunnen volgen, of geen voortgang heeft kunnen maken op school.

In Nederland hebben slachtoffers van kinderpornografie recht op een vergoeding van de schade die het gevolg is van het bezit van kinderpornografie. De eerste keer dat dit is toegekend was in de Amsterdamse zedenzaak. De partner van Robert M. werd hoofdelijk veroordeeld voor de schade die ontstond door het kijken naar de afbeeldingen. Van deze mogelijkheid om schadevergoeding te vorderen bij de bezitter wordt echter weinig gebruik gemaakt. De voornaamste reden hiervoor is dat het slachtoffer vaak niet weet dat bij iemand

afbeeldingen van hem of haar zijn aangetroffen. Ik vind dat net als in de VS bij het aantreffen van materiaal waarvan het slachtoffer bekend is, de politie, desgewenst, het slachtoffer moet informeren en notificeren. Dit is dan ook een eerste stap.

Ik zeg met opzet desgewenst, immers voorop staan de belangen van het slachtoffer. Slachtoffers van kinderpornografie moeten zelf aan kunnen geven of zij op de hoogte gehouden willen worden in het geval dat er kinderpornografie wordt gevonden waarop zij zijn afgebeeld. En vervolgens benaderd worden voor een slachtoffervergoeding. Nu zijn de procedures in Nederland daar niet op ingericht, en dat moet veranderen.

Ik pleit er vandaag voor om onze blik te verbreden. Kijk niet alleen naar de voor de hand liggende zaken – geweldsmisdrijven met een duidelijke dader en een slachtoffer – maar kijk verder. Slachtoffers van seksueel misbruik worden vaak erkend als slachtoffers van een geweldsmisdrijf. Erkend worden als slachtoffer als er afbeeldingen verspreid worden van misbruik is niet vanzelfsprekend. Ook het bezit van kinderpornografische afbeeldingen is seksueel geweld tegen het slachtoffer. Erkenning is daarom nodig, maar zoals het Schadefonds goed inziet, is alleen erkenning niet genoeg. Kijk naar wat de impact van een delict is, en welke vergoeding voor de geleden schade slachtoffers kunnen helpen hun leven verder richting te geven.

Het feit dat het Schadefonds zich in de toekomst ook wil richten op verwaarlozing en psychisch geweld, geeft aan dat de organisatie open staat voor nieuwe ontwikkelingen. Ik hoop dat het mogelijk maken van schadevergoedingen voor slachtoffers van kinderpornografie daar één van is.